BOSHLANG‘ICH SINF O‘QUVCHILARINING IJODIY FIKRLASH QOBILIYATINI RIVOJLANTIRISH

Akmalova Latifaxon Jamolxon qizi
Guliston davlat pedagogika instituti talabasi

Annotatsiya: ushbu maqolada boshlang‘ich sinf o‘quvchilarining ijodiy fikrlash qobiliyatini rivojlantirishning pedagogik-psixologik asoslari tahlil qilinadi. Ijodiy fikrlashning mohiyati, uning tarkibiy komponentlari hamda ta’lim jarayonida qo‘llaniladigan samarali metod va texnologiyalar yoritiladi. Shuningdek, zamonaviy ta’lim sharoitida o‘quvchilarning kreativ salohiyatini shakllantirishning dolzarbligi ilmiy jihatdan asoslab beriladi**.**

Kalit so‘zlar: ijodiy fikrlash, kreativlik, divergent tafakkur, boshlang‘ich ta’lim, innovatsion metodlar, shaxs rivoji**.**

Аннотация: в данной статье анализируются педагогические и психологические основы развития навыков творческого мышления у учащихся начальной школы. Подчеркивается сущность творческого мышления, его структурные компоненты, а также эффективные методы и технологии, используемые в образовательном процессе. Научно обоснована актуальность формирования творческого потенциала учащихся в современных условиях образования.

Ключевые слова: творческое мышление, креативность, дивергентное мышление, начальное образование, инновационные методы, личностное развитие.

Abstract: this article analyzes the pedagogical and psychological foundations of developing creative thinking skills in primary school students. The essence of creative thinking, its structural components, and effective methods and technologies used in the educational process are highlighted. The relevance of forming students' creative potential in modern educational conditions is also scientifically substantiated.

Keywords: creative thinking, creativity, divergent thinking, primary education, innovative methods, personal development.

Boshlang‘ich ta’lim tizimida ona tili fanining asosiy vazifasi o‘quvchilarda to‘g‘ri, ongli, ifodali va savodli nutqni shakllantirishdan iboratdir. Yozma nutqni shakllantirish jarayonida punktuatsion bilimlar alohida o‘rin egallaydi. Tinish belgilari yozma nutqning mazmunini aniq, ravshan va tushunarli ifodalashga xizmat qiladi.

Boshlang‘ich sinflarda punktuatsiyani o‘rgatish faqat qoidalarni yod oldirish emas, balki o‘quvchilarda mazmunni anglash, gap tuzilishini his etish va nutq ohangini to‘g‘ri belgilash ko‘nikmalarini shakllantirishdir. Chunki tinish belgisi – bu yozma nutqdagi intonatsiyaning grafik ifodasidir.

Zamonaviy jamiyatda raqobatbardosh, mustaqil fikrlovchi va ijodkor shaxsni shakllantirish ta’lim tizimining ustuvor vazifalaridan biridir. Ayniqsa, boshlang‘ich ta’lim bosqichida o‘quvchilarning tafakkur jarayonlari faol rivojlanadi. Shu bois ijodiy fikrlashni erta yoshdan shakllantirish pedagogikaning muhim muammolaridan biri hisoblanadi.

Bugungi globallashuv sharoitida standart yondashuvdan ko‘ra nostandart fikrlash, muammoni turli yo‘llar bilan hal qilish, yangilik yaratishga intilish kabi kompetensiyalar alohida ahamiyat kasb etmoqda.

Ijodiy fikrlash tushunchasi va uning nazariy asoslari. Ijodiy fikrlash – bu shaxsning yangi, original g‘oyalar yaratish, muammoga noodatiy yechim topish, mavjud bilimlarni yangi vaziyatda qo‘llay olish qobiliyatidir.

Psixologik nuqtai nazardan, ijodiy tafakkur masalasi bir qator olimlar tomonidan o‘rganilgan. Xususan, Lev Vygotskiy ijodkorlikni shaxsning ijtimoiy tajribasi va tasavvur faoliyati bilan bog‘laydi. Uning fikricha, bola rivojlanishida yaqin rivojlanish zonasi muhim o‘rin tutadi.

Shuningdek, J.P.Guilford ijodiy fikrlashni divergent tafakkur bilan izohlaydi va uning asosiy ko‘rsatkichlari sifatida quyidagilarni ko‘rsatadi:

Fikrlarning ko‘pligi (fluency),

Moslashuvchanlik (flexibility),

O‘ziga xoslik (originality),

Takomillashtirish (elaboration).

Kreativlikni o‘lchash va rivojlantirish masalalari E. P. Torrance tomonidan ham tadqiq etilgan. Torrance testlari ijodiy fikrlash darajasini aniqlashda keng qo‘llaniladi.

Boshlang‘ich sinf yoshidagi bolalarning psixologik xususiyatlari.Boshlang‘ich sinf o‘quvchilari (7–10 yosh) obrazli tafakkur ustun bo‘lgan davrda bo‘ladilar. Bu yoshda:

Tasavvur faol rivojlanadi,

Qiziqish yuqori bo‘ladi,

Taqlidchanlik kuchli namoyon bo‘ladi,

Emotsional sezgirlik kuchli bo‘ladi.

Aynan shu davr ijodiy qobiliyatni rivojlantirish uchun eng qulay bosqich hisoblanadi. Agar bu jarayon yetarli darajada qo‘llab-quvvatlanmasa, bola fikrlashi reproduktiv xarakterda qolib ketishi mumkin.

Ijodiy fikrlashni rivojlantirishning pedagogik shart-sharoitlari. Boshlang‘ich ta’lim jarayonida ijodiy fikrlashni rivojlantirish quyidagi pedagogik shartlarga bog‘liq:

1. Muammoli ta’lim texnologiyalaridan foydalanish. Muammoli vaziyat yaratish o‘quvchini mustaqil izlanishga undaydi. Savol-javob asosidagi interaktiv metodlar fikrlash faolligini oshiradi.

2. O‘yin texnologiyalari. Didaktik o‘yinlar, rolli o‘yinlar va ijodiy topshiriqlar o‘quvchilarning tasavvurini kengaytiradi.

3. Integratsiyalashgan ta’lim. Fanlararo bog‘lanish asosida tashkil etilgan darslar bolalarda kengroq tafakkur doirasini shakllantiradi.

4. Erkin fikr bildirish muhitini yaratish. O‘qituvchi tomonidan qo‘llab-quvvatlovchi, tanqidsiz va rag‘batlantiruvchi muhit yaratilishi muhimdir. Qo‘rqmasdan fikr ayta olish – kreativlikning asosiy shartidir.

Amaliy metod va usullar. Boshlang‘ich sinflarda quyidagi metodlar samarali natija beradi:

“Aqliy hujum” (brainstorming)

Klaster tuzish

Sinkveyn metodi

Muammoli savollar

“Agar men … bo‘lsam” topshiriqlari

Hikoya tuzish va davom ettirish mashqlari. Mazkur metodlar o‘quvchilarda mustaqil fikrlash, tahlil qilish va umumlashtirish ko‘nikmalarini rivojlantiradi.Annotatsiya: Mazkur maqola boshlang‘ich sinf o‘quvchilarining ijodiy fikrlash qobiliyatini rivojlantiradi

Xulosa qilib aytganda boshlang‘ich sinf o‘quvchilarining ijodiy fikrlash qobiliyatini rivojlantirish zamonaviy ta’limning strategik vazifalaridan biridir. Ijodiy fikrlashni shakllantirish uzluksiz, tizimli va maqsadga yo‘naltirilgan pedagogik jarayonni talab qiladi. O‘qituvchi innovatsion metodlardan samarali foydalansa, o‘quvchilarni mustaqil izlanishga undasa hamda erkin fikrlash muhitini yaratsa, boshlang‘ich ta’lim bosqichidayoq kreativ shaxsni shakllantirish mumkin bo‘ladi. Shunday qilib, ijodiy fikrlashni rivojlantirish – bu nafaqat pedagogik vazifa, balki jamiyat taraqqiyotining muhim omilidir.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-yanvardagi “2022-2026 yillarga mo‘ljallangan Yangi O‘zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to‘g‘risida” PF-60-sonli Farmoni/ https://lex.uz/docs/5841063

2. Mirziyoyev Sh. “O‘zbekiston Respublikasi Xalq Ta’limi tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish Konsepsiyasini tasdiqlash to‘g‘risida”gi Farmoni. 2019-yil 24-aprel. PF-5712-son (Qonun hujjatlari ma’lumotlari milliy bazasi, 29.04.2019-y)

3. Qosimova K., Matchonov S., G‘ulomova X., Yo‘ldasheva SH., Sariyev Sh. Ona tili o‘qitish metodikasi. -Toshkent, “Nosir”, 2009

4. G‘ulomova, X., &Bakiyeva, H. (2020). O‘QISH DARSLARIDA SHE’RIY ASARLAR MATNI USTIDA ISHLASH. Academic Research in Educational Sciences, 1 (3), 582-589.